Lausuntopyyntö, E 854/00 00 02 00/2018 HE 8/2018, 14.3.2018

Luonnonvarakeskuksen lausunto hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi Ruokavirastosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, Asiantuntijakuulemiset, Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Lainsäädännön määrittämät vastuut

Laissa määritetään Ruokavirasto perustettavaksi seuraavia tehtäviä varten elintarvikkeiden ja maa- ja metsätalouden tuotantopanosten turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden edistämistä, valvontaa ja tutkimusta sekä Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten toimenpiteiden, unionin rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden toimeenpanotehtäviin. Virasto on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Luonnonvarakeskus kannattaa hallituksen esitystä Eduskunnalle laista Ruokavirastosta. Luke lausuu lakiehdotuksesta Ruokavirastosta seuraavaa:

Luonnonvarakeskus tukee esityksen tavoitetta *”yhtenäistää ja selkeyttää hallinnon rakenteita, tehostaa toimialan kokonaisohjausta sekä edistää toimintakulttuurin ja tietohallinnon kehittämistä ja elintarvikeketjun toimijoiden näkökulman vahvempaan huomioon ottamista viranomaistoiminnassa”*. Luonnonvarakeskus kokee uudistuksen tukevan toimintojen tehostamista ja selkiyttävän hallinnon sisäisiä asiointiprosesseja keskittämällä toimintoja perustettavaan virastoon. Luonnonvarakeskuksen tilastoviranomaistoiminnan osalta tämä tullee konkreettisesti edelleen edistämään rekisterien korkeata käyttöastetta tilastoinnissa sekä rekisteriviranomaisen ja tilastoviranomaisen toimintojen yhteiskehittämistä hallinnonalan tietopalvelussa. Yhteistyö fuusioituvien virastojen Maaseutuviraston, Elintarviketurvallisuusviraston ja Maanmittauslaitoksen IT-palvelukeskuksen sekä Luonnonvarakeskuksen välillä on tärkeätä ja sen kehittymistä edelleen on hyvä tukea virastojen välisessä toiminnallisessa yhteistyössä.

Rekisterit

Ruokaviraston rekistereitä kuten tukioikeusrekisteriä, valvontarekistereitä ja eläinrekisterien tietoja käytetään intensiivisesti Luonnonvarakeskuksen tilastoinnissa ja tutkimuksessa. Rekisterien tietosisällönhyödyntäminen edelleen tehostaa tiedon yhtenäisyyttä ja vähentää tiedonantorasitusta. Ruokaviraston perustamisen myötä on mahdollista vahvistaa kokonaisvaltaisesti tietoarkkitehtuurin hallintaa myös EU maatalouspolitiikan muuttumisen myötä uusien tietotarpeiden edellyttämää kehittämistä.

Toiminnallinen yhteistyö ja sen jatkuvuuden takaaminen Ruokaviraston rekisterien hyödyntämisestä on erittäin tärkeätä Luonnonvarakeskuksen tilastoinnille ja tutkimukselle. Lisäksi Luonnonvarakeskus pitää tärkeänä jatkaa yhteistyötä virastojen tietopalveluiden välillä.

IT-palvelut Luken tilastotuotannolle
Erityisesti Luonnonvarakeskuksen tilastoviranomaistoiminta kokee Ruokaviraston tärkeäksi kumppaniksi yhteisen toimijakentän myötä. Tilastotuotannossa IT-järjestelmien toimivuus, elinkaarenhallinta ja yhteentoimivuus ovat keskeisiä tekijöitä, jotka palvelevat tietojärjestelmien käyttäjiä. Luonnonvarakeskus toivookin jatkossa tiivistä yhteistyötä muun muassa asiakaslähtöisten asioinnin ja digitalisoinnin kehittämishankkeissa huomioiden hyvän palvelumuotoilun tiedonantajille ja alan toimijoille.

Viraston organisaation järjestämisessä huomioitava *"valvonnan säilyminen erillään tieteellisestä riskiarvioinnista, tieteellisestä tutkimuksesta, laboratoriotoiminnasta ja eräistä tilastotuotantoon liittyvistä tehtävistä"* on Luonnonvarakeskuksen tilastotoiminnan riippumattomuuden kannalta erittäin tärkeää. Esitetty vaatimus organisaation järjestämisestä vastaa hyvin Euroopan tilastoviranomaistoiminnan Käytännesääntöjen (engl Code fo Practise) mukaiseen vaatimukseen hallinnon ja tilastotoimen erillisyydestä, ja mahdollistaa Luonnonvarakeskuksen tilastoyksikölle tietohallinnon palveluiden hankinnan Ruokavirastosta.

Ruokavirasto tulisi tuottamaan tietohallinnon palveluita, mutta laki ei loisi asiakkuusvelvoitetta, vaan tuotettavista palveluista sovittaisiin asiakkaiden kanssa tehtävissä palvelusopimuksissa. Luonnonvarakeskus pitää esitettyä linjausta hyvänä. Lisäksi Luonnonvarakeskus toteaa, että on tärkeätä luoda selkeä IT-palvelutuotantomalli ulkoisille asiakkaille eli Maa- ja metsätalousministeriön alaisille muille organisaatioille jotka hyödyntävät Ruokavirastoon yhdistettävän IT-palvelukeskuksen palveluita lakisääteisissä toiminnoissaan.

Luonnonvarakeskus näkee erityisen tärkeäksi hallinnonalan yhteisen arkkitehtuurin IT-palvelutuotannon jatkuvuuden, ja yhtyy lain tavoitteissa esille nostettuun huomioon tietohallinnon palveluiden tuottamisen häiriöttömän jatkumisen tärkeydestä ulkoisille asiakasvirastoille.

Eläinten hyvinvointi
Ruokaviraston tehtävänä on eläinten hyvinvoinnin valvonnan suunnittelu ja ohjaus. Uusi eläinten hyvinvoinnista annettava laki ja sen nojalla annettavat säädökset ja niiden toimeenpano tuovat lisää tehtäviä Ruokavirastolle. Myös suunniteltu maakuntauudistus lisää eläinten hyvinvoinnin valvonnan ohjaustarvetta, kun aiempien viiden aluehallintoviraston sijasta ohjattavana onkin 18 erilaista maakuntaa. Uusiin ja lisääntyviin tehtäviin pitää antaa riittävästi resursseja eläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi tasapuolisesti koko maassa. Tässä tehtävässä on tärkeätä varmistaa kumppanuuden jatkuvuus Ruokaviraston (nyk Elintarviketurvallisuusviraston) sekä sekä Luonnonvarakeskuksen yhteydessä toimivan Eläinten hyvinvointikeskus (EHK) – asiantuntijaverkoston kanssa.

Luomuvalvonta
Luonnonvarakeskuksen näkökulmasta luomuvalvonnan keskittäminen Ruokavirastoon on kannatettavaa ja edistää alan yhtenäistämistä. Luomutuotannon osalta yhteistyö Luonnonvarakeskuksen tilastoinnin ja tutkimuksen kanssa on erittäin tärkeätä kansallisen tiedontuotannon ja alan kehittämisen näkökulmasta.

Maaseudun kehittäminen
Ruokaviraston vastuulla on unionin rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden toimeenpanotehtävät.
Maaseudun elinvoima ja maaseudun kehityksen tutkimus on puolestaan yksi Luonnonvarakeskuksen laissa määritetystä päätehtävästä. Luonnonvarakeskuksessa tutkitaan maaseutupolitiikan ja maaseutukehityksen kehittymistä ja vaikuttavuutta. On tärkeätä että alan yhteistyön jatkuvuus varmistetaan.

Riskien arviointi
Ruokaviraston yhdeksi tehtäväksi on määritetty toimialansa riskinarviointi, tieteellinen tutkimus sekä muut tutkimukset ja selvitykset. Luonnonvarakeskuksen ja Elintarviketurvallisuusviraston tiiviskin yhteistyön jatkuvuus on tärkeätä. Lakiehdotus ei kovin tarkkaan määrittele tutkimuksen ja riskinarvioinnin osalta Ruokaviraston tehtävänrajausta, mutta noudattaa myös aiempaa Elintarviketurvallisuusvirastoa koskevaa lakia. Ainakin eläin- ja kasvinterveys, elintarviketurvallisuus ja eläinten hyvinvointi ovat osa-alueita, joissa tulevan Ruokaviraston ja Luonnonvarakeskuksen välillä on ollut aktiivista tutkimusyhteistyötä, ja joissa yhdentyy Luonnonvarakeskuksen tuotannollinen ja taloustutkimuksellinen osaaminen Ruokaviraston eläinlääke-tieteelliseen tai biologiseen osaamiseen. Lisäksi tässä tutkimusyhteistyössä on hyödynnetty Ruokaviraston alan rekisteriaineistoja niin nykyisestä Maaseutuvirastosta kuin Elintarviketurvallisuusvirastosta.

Kustannusvaikutukset
Luonnonvarakeskuksen kannalta on tärkeätä, että IT-palveluiden hinnoittelun periaatteet ja kustannustaso ei tule muuttumaan Maanmittauslaitoksen IT-palveluiden hinnoittelusta.

Tilastotuotannon ja tutkimuksen mahdollisuus hyödyntää maataloushallinnon rekistereiden tietoa Suomessa takaa sen, että elinkeinonharjoittajien ei tarvitse luovuttaa jo kerran kerättyjä tietoja uudelleen. Merkittävää tilastoinnin ja tutkimuksen kannalta on rekisterien tietosisältöjen ja tietoarkkitehtuurin selkeät kuvaukset ja käyttömahdollisuuksien takaaminen tulevaisuudessa. Erityisesti uuden EU:n maatalouspolitiikan kauden lähestyminen lisää tarvetta hyödyntää eri tietolähteitä uusiin tietotarpeisiin.

Ilkka P. Laurila
Kehitysjohtaja
Luonnonvarakeskus

Johanna Laiho-Kauranne
Tilastojohtaja
Luonnonvarakeskus